

Doporučené postupy při výskytu sociálně patologických jevů ve škole a právní vymezení jednotlivých případů

Doporučené postupy při výskytu sociálně patologických jevů jsou popsány v jednotlivých krizových plánech:

- *Krizový plán: alkohol* str. 2
- *Krizový plán: tabákové výrobky* str. 4
- *Krizový plán: OPL* str. 7
- *Krizový plán: šikana a kyberšikana* str. 10
- *Krizový plán: záškoláctví* str. 14
- *Krizový plán: krádež* str. 16
- *Krizový plán: vandalismus* str. 17
- *Krizový plán: poruchy příjmu potravy a sebepoškozování* str. 18
- *Krizový plán: netolismus a gambling* str. 19
- *Krizový plán: negativní působení sekt a náboženských hnutí* str. 20
- *Krizový plán: rizikové chování v dopravě, prevence úrazů, rizikové sportovní aktivity* str. 21
- *Krizový plán: sexuální rizikové chování* str. 23
- *Krizový plán: extremismus, rasismus a xenofobie* str. 24
- *Krizový plán: domácí násilí* str. 25
- *Krizový plán: syndrom CAN* str. 26
- *Krizový plán: homofobie* str. 29
- *Krizový plán: výbuch skupinového násilí (lynč)* str. 30

Alkohol je v Evropě nejrozšířenější návykovou látkou. Je legální drogou, přičemž v České republice je podle zákona možné podávat a prodávat alkohol zletilým osobám, tj. od 18 let věku.

Alkohol je návyková látka, která má velmi komplexní účinky na lidský organizmus a na CNS. Světová zdravotnická organizace udává jako zdravotně bezpečné denní dávky 16 gramů alkoholu pro ženy a 24 gramů pro muže (rozumí se zdravé a dospělé osoby). **Děti a dospívající by alkohol neměli přijímat vůbec, protože by mohl ohrozit jejich zdravý vývoj.**

Poruchy vyvolané alkoholem se dělí na:

- 1) rizikové pití, kdy zdraví jedince je již alkoholem ohroženo, avšak symptomy poškození nejsou ještě patrné (jedinec si žádné poškození neuvědomuje);
- 2) škodlivé pití, kdy jsou poškození zdraví příp. sociálního fungování již zjevná a jedincem uvědomovaná;
- 3) závislost na alkoholu, což je již závažná psychiatrická porucha se specifickými příznaky (diagnózu určuje odborný lékař a závislý jedinec se zpravidla musí podrobit specializované léčbě).

Při práci s dětmi je velmi důležité klást důraz na informaci, že vznik závislosti není jediným rizikem pití alkoholu. Naprostá většina zdravotních škod i ekonomických ztrát pramení z nadměrného pití nebo pití při nevhodné příležitosti (úrazy, dopravní nehody, intoxikace apod.).

Výsledky studie HBSC naznačily také velmi těsnou souvislost mezi pitím alkoholu a jinými formami užívání návykových látek. Mezi nekuřáky je výskyt rizikového pití i kouření marihuany výrazně nižší než mezi denními kuřáky. Tyto poznatky naznačují, že vlivy rodiny, vrstevníků a blízkého sociálního prostředí významně ovlivňují chování dětí školního věku.

Prevence:

V podmínkách základní školy není velký prostor na aktivní intervenci ze strany pedagoga, a ani není možné zásadní intervenci od učitele očekávat. Proto nejdůležitější součástí prevence je nutnost rozpoznat problém a jednat v takovém případě s rodiči, odborníkem nebo poradnou.

Všeobecná prevence: v rámci výuky OSV, třídnických hodin a dalších školních či mimoškolních aktivit budou učitelé a vychovatelé formovat vhodný postoj k návykovým látkám. Přiměřeně věku žáků jim budou poskytovat informace o alkoholu, jeho povaze, účincích a rizicích.

Postup zaměstnanců při setkání se s alkoholem ve škole:

Prodej, podávání nebo nabízení alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázán a je kvalifikován jako trestný čin nebo přestupek. Školní řád zakazuje užívání alkoholu v prostorách školy, v době školního vyučování a v rámci akcí pořádaných školou.

Nález alkoholu ve škole

1. Zaměstnanec školy (pedagogický i nepedagogický), který nalezne v prostorách školy alkohol, postupuje následovně:

Tekutinu nepodrobuje žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

O nález ihned informuje vedení školy.

Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.

Zpracuje stručný záznam o události.

2. Zaměstnanec školy, který zadrží u některého žáka alkohol, postupuje následovně:

Zabavenou tekutinu nepodrobuje žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

O nález ihned uvědomí vedení školy. O nález se sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen (datum, místo a čas nálezu a jméno žáka). Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen. V případě, že žák podepsat odmítá, uvede pedagogický pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce. Zápis záznamu založí ŠMP do své agendy.

Ředitel školy nebo jeho zástupce informuje zákonné zástupce žáka.

3. Žák, který nalezne alkohol ve škole, postupuje následovně:

Zabavenou tekutinu nepodrobuje žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

O nález ihned uvědomí pedagogický dohled nebo vedení školy. O nález se sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, který alkohol našel (datum, místo a čas nálezu a jméno žáka). Zápis podepíše i žák, který alkohol našel. V případě, že žák podepsat odmítá, uvede pedagogický pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce. Zápis záznamu založí ŠMP do své agendy.

Konzumace alkoholu

1. Je-li žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy, v době školního vyučování nebo při akcích pořádaných školou, je nutné mu v další konzumaci zabránit a za přítomnosti další osoby alkohol odebrat.

2. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, zaměstnanec školy posoudí, jestli žákovi nehrozí nějaké nebezpečí.

3. Je-li žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a na životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a kontaktuje lékařskou službu první pomoci.

4. Pokud žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí vedení školy ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka odvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. Že žák konzumoval alkohol ve škole je oznámeno zákonnému zástupci i v případě, že je schopen výuky.

5. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí vedení školy OSPOD a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně právní ochrany vyžadovat pomoc.

6. Pokud se jednání opakuje, případně v závažných případech (s ohledem na věk nebo chování žáka), vždy vyrozumí škola OSPOD. Oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu Valašské Meziříčí.

7. Pedagogičtí pracovníci můžou poskytovat žákům, kteří mají s užíváním alkoholu problémy, jakož i jejich zákonným zástupcům, informace o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace.

8. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.

9. V případě podezření:

a) je-li předem získaný písemný souhlas zákonného zástupce žáka, může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška),

b) pokud zákonný zástupce souhlas neudělil, potom je potřeba okamžitě zákonného zástupce kontaktovat a test na alkohol provést za jeho přítomnosti.

Další postup je podle bodu 3).

10. Pedagogický pracovník o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (odkud a od koho má alkohol). Záznam podepíší: pedagog, žák, svědci. Záznam se zakládá do agendy ŠMP.

11. Podobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. v případě, kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

12. Opatření:

Kázeňská:

DŘŠ – vnesení návykové látky do prostoru školy (alkohol, kouření, drogy)

2. st. z chování – požití alkoholu v prostorách školy nebo při akcích pořádaných školou

13. Kdo řeší a s kým spolupracuje:

vedení školy

třídní učitel

pedagogický pracovník

OSPOD - systém včasné intervence

školní poradenské pracoviště (školní metodik prevence, výchovný poradce)

externí subjekty realizující preventivní programy:

- Metodická prevence (*pro okresy Kroměříž, Valašské Meziříčí, Vsetín*)

Mgr. Irena Grodová, tel: 739 684 145, 575 570 564, e-mail: irena.grodova@poradnazl.cz,
pracoviště Kroměříž, ul. Jánská 197, 767 01 Kroměříž

- Lékařská služba první pomoci – 155, 112

Více viz metodický materiál MŠMT.

Nikotin, je návykovou látkou – drogou, která je dokonce návykovější než například heroin. To je jeden z důvodů, proč si naprostá většina nedospělých kuřáků myslí, že až bude chtít, kouřit přestane a proč to bohužel u většiny z nich nebude pravda: 7 z 10 dospělých kuřáků by raději nekouřilo, kdyby si ovšem ještě mohli vybrat. Kouření je většinou dětská nemoc, vzhledem k tomu, že dospělí s kouřením prakticky nezačínají (průměrný věk první cigarety je u nás kolem 10 let a kolem 90 % kuřáků si zapálí první cigaretu dřív než jim je 18 let).

Postup zaměstnanců při setkání se s kouřením ve škole:

Ve všech vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit. Zákaz se týká i elektronických cigaret.

1. Je-li žák přistižen při požívání tabákových výrobků v prostorách školy, v době školního vyučování nebo při akcích pořádaných školou, je nutné mu v dalším požívání zabránit.

2. Tabákový výrobek je potřeba žákovi odebrat (za přítomnosti další osoby) a zajistit, aby nemohl v požívání pokračovat.

3. Pedagogický pracovník, který přistihl žáka při požívání tabákových výrobků nebo byl o této skutečnosti žákem/y informován, sepiše o události stručný záznam s vyjádřením žáka (odkud a od koho má tabákový výrobek). Záznam podepíše: pedagog, žák, případně svědci (podepisují jako poslední, zůstávají „utajeni“). Záznam se zakládá do agendy ŠMP.

4. Pedagogičtí pracovníci mohou poskytovat informace o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace žákům, kteří mají s užíváním návykových látek problémy, jakož i jejich zákonným zástupcům.

5. Třídní učitel informuje zákonného zástupce nezletilého žáka. Pokud se jednání opakuje, případně v závažných případech (s ohledem na věk nebo chování žáka), vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany obce. Škola může od tohoto orgánu vyžadovat pomoc.

6. Opatření:

Kázeňská:

- držení či kouření tabáku v objektu školy nebo při akci pořádané školou - DŘŠ
- opakované držení či kouření tabáku v objektu školy nebo při akci pořádané školou – snížený stupeň z chování
- nabízení, prodej nebo jiný způsob opatření jinému žákovi tabák a jiný tabákový výrobek v objektu školy - DŘŠ nebo snížen stupeň z chování podle závažnosti případu.

7. Kdo řeší a s kým spolupracuje:

vedení školy

třídní učitel

pedagogický pracovník

OSPOD - systém včasné intervence

školní poradenské pracoviště (školní metodik prevence, výchovný poradce)

externí subjekty realizující preventivní programy:

- Metodická prevence (*pro okresy Kroměříž, Valašské Meziříčí, Vsetín*)

Mgr. Irena Grodová, tel: 739 684 145, 575 570 564, e-mail: irena.grodova@poradnazl.cz,
pracoviště Kroměříž, ul. Jánská 197, 767 01 Kroměříž

- lékařská služba první pomoci – 155, 112

Více viz metodický materiál MŠMT.

Všem osobám je v prostorách školy zakázáno užívat návykové látky a ve škole s nimi manipulovat. Výjimku tvoří případy, kdy osoba užívá návykové látky v rámci léčebného procesu, který jí byl stanoven zdravotnickým zařízením. Distribuce dle §187 trestního zákona a šíření OPL dle §188 trestního zákona je v ČR zakázána. Takové jednání je trestným činem nebo přestupkem. Škola je povinna takový trestný čin přezkazit a včas oznámit Policii ČR.

Nález OPL:

1. Zaměstnanec školy, který nalezne v prostorách školy OPL, postupuje následovně:

Látku nepodrobuje žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

O nález ihned informuje vedení školy.

V přítomnosti dalšího zaměstnance školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nález. Ředitel školy nebo jeho zástupce obálku přelepí, přelep opatří razítkem školy a svým podpisem a uschová do školního trezoru. O nález vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

2. Zaměstnanec školy, který zadrží u některého žáka látku, kterou považuje za omamnou nebo psychotropní, postupuje následovně:

Zabavenou látku nepodrobuje žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

O nález ihned uvědomí vedení školy.

O nález sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena (datum, místo a čas nález a jméno žáka). Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena nebo který látku odevzdal. V případě, že žák podepsat odmítá, uvede pedagogický pracovník tuto skutečnost do zápisu. U zápisu a rozhovoru je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce. Zápis záznamu založí ŠMP do své agendy.

Ředitel školy nebo jeho zástupce o nález vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

Ředitel školy nebo jeho zástupce vyrozumí zákonného zástupce žáka.

V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají zajištěnou látku výše uvedeným postupem přivolanému lékaři. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

3. Zaměstnanec školy, který má podezření, že některý z žáků má nějakou OPL u sebe, postupuje následovně:

Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.

Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonultují s ní další postup a informují zákonného zástupce žáka.

Žáka izolují od ostatních žáků a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem.

U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

Konzumace OPL:

1. Zaměstnanec školy, který přistihne žáka při konzumaci OPL v prostorách školy, v době školního vyučování nebo při akcích pořádaných školou, postupuje následovně:

Žákovi zabrání v další konzumaci.

Návykovou látku žákovi odebere a zajistí ji tak, aby žák nemohl v konzumaci pokračovat.

Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, zda žákovi nehrozí nějaké nebezpečí.

Pokud je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a přivolá lékařskou službu první pomoci.

Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, ihned vyrozumí vedení školy.

Jestliže žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl z důvodu zdravotní nezpůsobilosti k pobytu ve škole.

V případě, že zákonného zástupce nelze kontaktovat, vyrozumí škola OSPOD a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně právní ochrany vyžadovat pomoc.

Ředitel školy nebo jeho zástupce informuje zákonného zástupce i v případě, že žák konzumoval OPL ve škole a je schopen výuky (dbá pokynů pracovníků školy).

Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce.

V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

Je potřeba rozlišovat distributora a uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Užívání OPL je porušením školního řádu.

2. Testování žáků:

V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného písemného souhlasu zákonného zástupce. Pokud není souhlas předem zajištěn, je nutno vyzvat zákonného zástupce žáka, aby byl tomuto testu přítomen. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka. Záznam je uložen v agendě ŠMP.

Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL respektive, když nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Distribuce OPL:

1. Distribuce OPL je v ČR považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující. Množství, které má žák v danou chvíli u sebe, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek, nebo jako trestný čin (v případě množství většího než malého). Ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanoven klasifikačním řádem.

2. Pracovník školy, který má důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL:

Informuje ředitele školy nebo jeho zástupce.

Škola musí vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.

3. Vedení školy vyrozumí:

zákonného zástupce žáka,

orgán sociálně právní ochrany obce.

4. Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno za nebezpečné a protiprávní jednání.

5. Opatření:

Kázeňská:

DŘŠ – vnesení návykových látek do prostoru školy, distribuce OPL v prostorách školy, v době školního vyučování nebo při akcích pořádaných školou

Snížený stupeň z chování – konzumace OPL v prostorách školy, v době školního vyučování nebo při akcích pořádaných školou

6. Kdo řeší a s kým spolupracuje:

pedagogický pracovník

vedení školy

třídní učitel

Policie ČR - 158

OSPOD - systém včasné intervence

školní poradenské pracoviště (školní metodik prevence, výchovný poradce)

Metodička prevence (*pro okresy Kroměříž, Valašské Meziříčí, Vsetín*)

Mgr. Irena Grodová, tel: 739 684 145, 575 570 564, e-mail: irena.grodova@poradnazl.cz,
pracoviště Kroměříž, ul. Jánská 197, 767 01 Kroměříž

lékařská služba první pomoci – 155, 112

Více viz metodický materiál MŠMT.

Škola má odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků i zaměstnanců a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování na škole, tedy i šikany a kyberšikany.

Specifickými otázkami v prevenci a řešení šikany jsou vedením školy pověřeni výchovná poradkyně a školní preventista.

Pro vytváření bezpečného prostředí a předcházení vzniku šikany na škole jsou učiněna tato opatření:

- ve školním řádu jsou stanovena pravidla chování, která zahrnují i projevy šikany
- ve školním řádu jsou pravidla pro používání informačních a komunikačních technologií a mobilních telefonů během vyučování, o přestávkách, v prostoru školy
- škola má nastaveny důsledky porušení pravidel u žáků, zaměstnanci školy znají své pravomoci a aplikují pravidla chování a důsledky jejich nedodržení jednotně a konzistentně pro všechny žáky
- třídní učitel spolu se žáky na začátku školního roku nastaví třídní pravidla
- třídní učitelé provádějí pravidelný monitoring varovných signálů výskytu šikany, na němž spolupracují, dle potřeby, i s ostatními zaměstnanci a vzájemně se informují
- žáci i rodiče jsou srozumitelnou formou informováni o tom, na koho se mají obrátit a jak a komu je možné si stěžovat, pokud nejsou spokojeni s postupem pedagoga nebo školy
- na chodbě školy je umístěna schránka důvěry, kam mají možnost žáci, rodiče i zaměstnanci kdykoliv vhodit jakákoliv oznámení či stížnosti, kterými se bude následně zabývat vedení školy
- škola každoročně realizuje specifickou primární prevenci rizikového chování v Minimálním preventivním programu, jehož součástí je i Školní program proti šikanování
- škola má popsány postupy řešení krizových situací pro případ, že situace šikany nastala (krizový plán)
- škola zajišťuje podporu a rozvoj pedagogů v podobě dalšího vzdělávání, uvádějících učitelů pro začínající pedagogy, supervize apod.
- třídní učitelé pravidelně realizují třídnické hodiny, v nichž je žákům poskytován bezpečný prostor k reflexi vlastní zkušenosti ve škole, kdy mohou mluvit o své spokojenosti ve škole, pocitu bezpečí, vztazích ve škole a ve třídě a učit se efektivně řešit konfliktní situace
- škola spolupracuje s odborníky ve svém regionu (např. krajská pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, středisko výchovné péče a neziskové organizace, OSPOD, krizové centrum, zdravotnická zařízení, Policie ČR případně další odborníci).

Webové odkazy

Web Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz (poradna, publikace, letáky ke stažení apod.)

Společenství proti šikaně, www.sikana.org

Internet poradna, www.internetporadna.cz

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Veřejný ochránce práv, www.ochrance.cz.

Amnesty International ČR, www.amnesty.cz

E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz

Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

Portál E-Bezpečí, www.e-bezpeci.cz

Online poradna projektu E-Bezpečí, www.napisnam.cz

Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz

- Vyhledávací aplikace certifikovaných primárně preventivních programů také v oblasti šikany: <http://www.nuv.cz/t/pracoviste-pro-certifikace/poskytovatele>

I. Řešení šikany mezi žáky

Kdy má třídní učitel nebo metodik prevence začít vyšetřovat?

- rodiče oznámí podezření na šikanování nebo žádají o vyšetření týrání jejich dítěte
- dojde k „provalení“ šikanování (učitel je svědkem fyzického útoku, oběť má viditelná zranění)
- oběť nebo její kamarád případ nahlásí učiteli
- šikana vyjde najevo při vyhodnocení depistážních dotazníků
- při nepřímo varujících signálech, kdy žák vysílá skryté signály o pomoc (žák vchází do třídy s učiteli, postává osamoceně, nemá kamaráda, je smutný, ustrašený, má nadměrnou absenci, náhle se mu zhorší prospěch,...), nebo při známkách subtilního násilí a manipulace (žák je přehlížen, odmítán, dostává příkazy a snaží se jim vyhovět, ostatní mu ničí věci a je terčem různých žertů, třída se mu směje, nadává mu, ostatní do něj strkají, „dobrovolně“ jim dává svačinku)

Při hodnocení projevů vždy posuzujeme, zda jsou přítomny znaky šikanování: samoúčelnost, agrese a nepoměr sil.

Odhad závažnosti šikany

Než začneme vyšetřovat, musíme rozeznat, o jak složitý problém jde a zda se nejedná o nějakou neobvyklou formu šikany.

Počáteční stadium

Oběti otevřeně mluví o tom, co se jim stalo a kdo je šikanoval.

Svědkové vyjadřují nesouhlas (i před agresory) a bez většího strachu vypovídají, projevují soucit s obětí.

Agresori nejsou vnímáni jednoznačně pozitivně.

Skupina je málo soudržná, nespolupracující.

Pokročilé stadium

Oběť je ustrašená, nechce prozradit, kdo jí ublížil.

Svědkové odmítají vypovídat, někdy přiznávají, že to mají zakázané, násilí agresora popírají nebo ho bagatelizují. Oběť kritizují, říkají, že si to způsobila sama.

Členové skupiny agresory brání, chválí je, hledají pro ně polehčující okolnosti.

Ve skupině je těžká atmosféra strachu, napětí a nesvobody.

Kroky při řešení počáteční šikany (stadium 1. - 3.)

1) Rozhovor s informátory a oběťmi – vytvoření vnějšího obrazu šikanování

Měli bychom pečlivě zdokumentovat odpovědi na otázky:

Kdo je oběť, popřípadě kolik je obětí?

Kdo je agresor, popřípadě kolik je agresorů, kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník a kdo je obětí i agresorem?

Co, kdy, kde a jak dělali agresori konkrétním obětím?

K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?

Jak dlouho šikanování trvá?

V případě, že je informátorem rodič, nesmíme jeho výpověď zpochybňovat, ale věc neodkladně řešit. Domluvit se s rodiči na spolupráci, na způsobu ochrany dítěte a naznačit příští kroky. V případě, že je informátorem sama oběť, je důležité, aby o tom nevěděli ostatní žáci, a abychom ji ochránili před agresory.

2) Nalezení vhodných svědků

Vybereme žáky, kteří s obětí kamarádí nebo ji alespoň neodmítají, žáky, kteří jsou nezávislí na agresorech.

3) Individuální, případně konfrontační rozhovor se svědky – nikdy ne konfrontace agresorů a obětí!

Důležité je, abychom rozhovory organizovali tak, aby o nich druzí nevěděli.

4) Ochrana oběti

Po celou dobu vyšetřování je nutné ochránit oběť. Zvýšit dozor, zorganizovat bezpečné příchody a odchody dítěte, v nutném případě nechat dítě doma.

5) Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi

Následuje až po shromáždění důkazů! Slouží k zastavení agrese.

Upozorníme je, že při jakémkoli náznaku šikanování bude jejich potrestání přísnější, případně bude nahlášeno policii. Naopak, pokud budou mít snahu napravit situaci, může to zmírnit kázeňská opatření.

6) Výchovná komise

Posloupnost vedení jednání:

- seznámení rodičů s problémem
- postupné vyjádření pedagogů
- vyjádření žáka
- vyjádření rodičů
- rozhovor komise za zavřenými dveřmi
- seznámení rodičů a žáka se závěry jednání

Výchovná opatření: napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, hodnocení sníženou známkou z chování.

7) Rozhovor s rodiči oběti

Úkolem je informovat rodiče o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních.

8) Práce s celou třídou

O způsobu potrestání agresorů informujeme celou třídu. Je třeba s touto třídou nadále pracovat, rozvíjet kamarádské a bezpečné vztahy. Můžeme se také obrátit na odborníky – Středisko výchovné péče, PPP,...

Rámcový třídní program pro řešení zárodečného stádia šikanování

Časovým prostorem třídního učitele pro uskutečňování programu jsou třídnické hodiny.

Měly by mít odlišný charakter než vyučovací hodiny.

Prostorové uspořádání by mělo být kruhové, aby všichni členové na sebe viděli (např. komunitní kruh).

Obsah setkání by měl zahrnovat: zahájení, hry, téma dne a kolečko připomínek a dotazů.

Prvním úkolem setkání je postupné přijetí pravidel podporujících spolupráci a kamarádství (včasný příchod, aktivní účast, otevřenost a upřímnost, pravdomluvnost, ukázněnost, závaznost rozhodnutí).

Dalším krokem je vytvoření specifických pravidel zaměřených na zabránění přímé i nepřímé šikaně s cílem: Šikanování nebude trpěno.

Významným krokem je také vytvoření aktivního třídního výboru.

Kroky při řešení pokročilé šikany (stadium 4. a 5.)

Počáteční kroky

- 1) **překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti**
- 2) **domluva** učitele, který odhalil šikanu, metodika prevence, výchovného poradce a případně dalších pedagogických pracovníků **na spolupráci a postupu vyšetřování** (přerušit výuku, zajistit dohled ve třídě, zamezit komunikaci mezi dětmi)
- 3) **zabránit domluvě na křivé skupinové výpovědi – rozdělit agresory**
- 4) **pokračovat v podpoře a pomoci oběti**: v případě vážnějšího zranění zajistíme lékařskou pomoc, co nejdříve informujeme rodiče, nemá-li oběť vážnější zranění, poskytneme jí podpůrnou péči (navodíme pocit ochrany a bezpečí, je-li to možné, klademe otázky ke zmapování vnějšího obrazu)
- 5) **ohlásit věc policii**

Další kroky:

Výchovný poradce a metodik prevence začne s vyšetřováním šikanování podle kroků 1-8 při vyšetřování počáteční šikany.

Režim proti šikanování

Třídní učitel během celého roku sleduje vztahy mezi dětmi ve třídě, (možno využít dotazník)

Pedagogičtí pracovníci důsledně vykonávají dozor nad žáky před výukou, o přestávkách ve škole. Pro dojíždějící žáky je možné zajistit v době mezi dopoledním a odpoledním vyučováním dohled ve školním klubu a školní družině.

Třídní učitelé oznámí žákům, na koho se v případě nutnosti mohou obrátit – třídní učitel, výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog.

Ve školním řádu jsou jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení.

Pro potrestání agresorů bude využito těchto opatření:

- Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele.
- Snížení známky z chování.

Seznámení rodičů s nekompromisním bojem školy proti šikaně

Rodiče budou seznámeni s touto problematikou prostřednictvím třídních schůzek, případně informativního letáku.

Více viz metodický materiál MŠMT.

1) Žáci jsou povinni řádně a včas docházet do školy, účastnit se třídnických hodin a akcí pořádaných školou (v případě absence platí stejná pravidla pro omlouvání jako pro absenci ve výuce), docházet do vyučování volitelných předmětů a zájmových kroužků, do nichž se přihlásili.

2) Zákonný zástupce žáka je povinen zajistit, aby žák docházel řádně do školy v době stanovené rozvrhem hodin včetně školních akcí a společných mší svatých, dokládat důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování nejpozději do tří kalendářních dnů od počátku jeho nepřítomnosti (písemně, e-mailem nebo telefonicky). Po návratu žáka do školy je povinen jej písemně omluvit v omluvném listě v žákovské knížce.

3) Omluvenku předloží žák třídnímu učiteli ihned po návratu do školy.

4) Podmínky pro uvolňování žáka z vyučování a omlouvání jeho neúčasti

a) Předem známou nepřítomnost:

- na jeden den nebo odchází-li žák z vyučování (vyšetření, rodinné důvody, necvičí po nemoci v TV...), omlouvá zákonný zástupce předem zápisem do omluvného listu v žákovské knížce, kterou žák předloží třídnímu učiteli a neprodleně informuje příslušného vyučujícího, v jehož hodině bude chybět. Zákonný zástupce je povinen si žáka osobně převzít, nebo do ŽK uvést: „Můj syn (dcera) odejde ze školy bez doprovodu zákonného zástupce.“ Každé takové uvolnění je povinen zapsat vyučující do třídní knihy. Počet zameškaných hodin bude žákovi doplněn v třídní knize po jeho návratu do školy.

- na více než jeden den omlouvá zákonný zástupce předem písemným oznámením řediteli školy. Formulář „Oznámení o vícedenní nepřítomnosti ve škole“ je dostupný na webových stránkách školy. Je-li žák uvolněn z vyučování, je jeho povinností doplnit si probrané učivo podle plánu určeného jednotlivými vyučujícími.

- pobyt ve školských léčebných zařízeních (ozdravovny, lázně, rehabilitační zařízení...) dokladuje zákonný zástupce žáka škole lékařskou zprávou před nástupem dítěte do zařízení. Do žákovské knížky nezapíše omluvenku a žákovi nebude počítána absence ve škole.

- reprezentuje-li žák školu, je zapsán do třídní knihy, ale absence mu nebude počítána. Žák si po návratu do školy doplní probírané učivo.

b) Nepřítomnost z předem neznámých důvodů:

- nemoc, nevolnost, vážné rodinné důvody... omlouvá zákonný zástupce osobně třídnímu učiteli nebo telefonicky v kanceláři školy, kde je žák administrativně pracovníkem zapsán do seznamu nepřítomných žáků. Tento seznam je volně přístupný všem pedagogickým pracovníkům školy.

- Zákonný zástupce žáka je povinen doložit důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování nejpozději do 3 kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti žáka – písemně, osobně nebo telefonicky. Omluvenku podepsanou jeho zákonným zástupcem předloží žák třídnímu učiteli ihned po návratu do školy písemně na omluvném listu v žákovské knížce.

- pozdní příchody na vyučování z důvodů zpoždění dopravy jsou zákonní zástupci povinni omluvit do následujícího dne písemně do žákovské knížky.

- třetí pozdní příchod v důsledku zaspání projedná třídní učitel se zákonným zástupcem.

- lékařské vyšetření není důvodem k celodenní absenci žáka. Není-li nemocen, dostaví se po vyšetření do školy a zapojí se do výuky.

- při podezření na neomluvenou absenci si třídní učitel může vyžádat prostřednictvím zástupců žáka lékařské potvrzení.

c) Při náhlé nevolnosti během vyučování příslušný vyučující telefonicky informuje zákonného zástupce žáka. Žák zůstává pod dohledem až do doby, než si jej zákonný zástupce osobně odvede.

5. Postup při neomluvené absenci:

- 1 – 2 neomluvené hodiny: DTU
- 3 – 5 neomluvených hodin: DŘŠ
- při neomluvené absenci 6 - 10 hodin provede TU pohovor se zákonným zástupcem žáka po předchozím písemném vyzvání a pedagogické radě navrhuje 2. snížený stupeň z chování
- při neomluvené absenci nad 10 hodin svolá ředitel výchovnou komisi (TU, ŘŠ, VP, zákonný zástupce, příp. PPP), TU navrhuje pedagogické radě 3. snížený stupeň z chování
- při neomluvené absenci nad 25 hodin, kromě návrhu na snížený stupeň z chování (3), škola písemně informuje OSPOD
- při neomluvené absenci nad 90 hodin, kromě návrhu na snížený stupeň z chování (3), podá ŘŠ Policii ČR podnět k trestnímu stíhání zákonného zástupce pro podezření z trestního činu ohrožování výchovy mládeže

6. Vliv absence na vzdělávání žáka:

Pokud je absence (omluvená i neomluvená) v daném předmětu v pololetí vyšší než 40%, žák nebude na konci pololetí hodnocen a bude přezkoušen v náhradním termínu. To neplatí pro případ dlouhodobě řádně omluvené nemoci (léčení v nemocnici, vážné onemocnění, úraz...), jestliže má učitel dostatečný podklad pro hodnocení.

7. Při výskytu neomluvené absence je potřeba neodkladně informovat rodiče. Pokud se vyskytnou další neomluvené hodiny, je svolána výchovná komise.

8. Jestliže dojde k opakovanému bezdůvodnému nebo řádně neomluvenému zanedbání školní docházky, oznámí škola v souladu se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí tuto skutečnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

9. Kdo řeší a s kým spolupracuje:

- třídní učitel
- vedení školy
- výchovná komise (TU, ŘŠ, VP, školní metodik prevence)
- Policie ČR - 158
- OSPOD - systém včasné intervence
- Metodička prevence (*pro okresy Kroměříž, Valašské Meziříčí, Vsetín*)
- Mgr. Irena Grodová, tel: 739 684 145, 575 570 564, e-mail: irena.grodova@poradnazl.cz, pracoviště Kroměříž, ul. Jánská 197, 767 01 Kroměříž

Více viz metodický materiál MŠMT.

Krádež je formou protiprávního jednání, při kterém se někdo zmocní věci, která není jeho a to za účelem ponechat si ji, používat ji apod., aniž by s tím majitel věci souhlasil nebo byl o tom informován.

1. Nošení cenných věcí do školy v sobě skrývá rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Škola doporučuje žákům cenné věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním, do školy nenosit. Platí zákaz volného odkládání těchto věcí, pokud k tomu žák není vyzván na výhradně určené místo (při výuce tělesné výchovy, pracovních činností...).

2. Pokud žáci budou svědky takového protiprávního jednání, ohlásí krádež nebo odcizení pedagogickému pracovníkovi školy.

3. Pedagogický pracovník o události pořídí záznam na základě výpovědi poškozeného (kdo, co, kdy, kde, jak, proč, čím ...). Ředitel školy nebo jeho zástupce věc předá orgánům činným v trestním řízení (obvodní oddělení Policie ČR) nebo poškozeného žáka poučí o tom, že má tuto možnost. Vyrozumí zákonného zástupce žáka.

4. Pokud je pachatel znám, je nutné trvat na tom, aby zloděj věc vrátil přímo poškozenému, omluvil se. Je potřeba se pečlivě zabývat příčinami. Zákonného zástupce zloděje vyrozumíme až poté, kdy bude přesně známa příčina, které dítě k takovému chování vedla.

5. Jedná-li se o škodu většího rozsahu, vyrozumíme Policii ČR a oznámíme podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.

6. Pokud jsou věci převzaty do úschovy, hradí se škoda bez omezení.

7. Opatření za krádež:

Kázeňská: DŘŠ, 2. st. z chování

8. Kdo řeší a s kým spolupracuje:

- vedení školy
- třídní učitel
- pedagogický pracovník
- výchovná komise (TU, ŘŠ, VP, školní metodik prevence)
- OSPOD (opakované jednání, výchovná opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek), systém včasné intervence
- Policie ČR - 158

Více viz metodický materiál MŠMT.

Vandalismus ve školním prostředí se projevuje ničením školního majetku a ničením majetku ostatních žáků. Žáci jsou povinni řádně pečovat o propůjčený majetek školy (učebnice, pomůcky), ochraňovat jej před ztrátou a poškozením, vrátit jej na konci roku v řádném stavu. V případě záměrného značného poškození (objektivně posoudí třídní učitel) se náhrada škody řídí platnou směrnicí, která je k nahlédnutí u administrativní pracovnice školy.

1. Každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil. Dopustí-li se žák úmyslného poškození nebo zničení majetku školy, žáků, učitelů či jiných osob, je od něj nebo od jeho zákonného zástupce vyžadována náhrada.

2. U škod malého rozsahu, musí poškození věci vždy prošetřit třídní učitel a zvážit i pedagogickou stránku, tzn., že pokud lze poškozenou věc svépomocně opravit, bude se žák na její opravě osobně podílet, případně může škodu nahradit jeho zákonný zástupce.

3. Je-li škoda takového rozsahu, že věc nelze svépomocně opravit, vyrozumí třídní učitel o této skutečnosti zákonného zástupce, dohodne s ním způsob náhrady škody a sepiše o celé záležitosti záznam.

4. Při závažnější škodě nebo nemožnosti vyřešit náhradu se zákonným zástupcem je vznik škody hlášen Policii ČR. V případě opakovaného úmyslného poškozování věcí a nemají-li výchovná opatření na žáka žádný účinek, podá škola hlášení OSPOD.

5. Opatření za vandalismus:

Kázeňská:

NTU – drobné poškozování školního majetku

DTU – pokud žák i nadále pokračuje ve svém chování nebo se dopustil závažnějšího přestupku

DŘŠ – žák pokračuje v přestupcích nebo závažně porušil školní řád

6. Oznámení rodičům:

- nepatrná nebo malá škoda, dítě věc poškodilo úmyslně a nejeví žádnou snahu o nápravu,
- škoda je většího rozsahu nebo je škoda na majetku někoho třetího (spolužák, cizí osoba v průběhu exkurze, ...).

7. Při výskytu vandalismu je potřeba objasnit důvody pro takové chování. Může jít o záměr nebo cíl, snahu na sebe upozornit, vyrovnat se spolužákům a spolužačkám, o následek šikany nebo její doprovodný jev apod.

8. Kdo řeší a s kým spolupracuje:

- vedení školy
- třídní učitel
- výchovná komise (TU, ŘŠ, VP, školní metodik prevence)
- OSPOD (opakované jednání, výchovná opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek), systém včasné intervence
- Policie ČR (v případě, kdy způsobená škoda je nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy. Musí se jednat o úmyslné poškození nebo zničení věci. Hlásí se také tehdy, jestliže o to žádá poškozený nebo poškozená nebo jejich zákonní zástupci.)

Více viz metodický materiál MŠMT.

Mentální anorexie a bulimie představují ve svých projevech mezní polohy jídelního chování od život ohrožujícího omezování příjmu potravy až po přejídání spojené se zvracením nebo jinou nevhodnou kompenzací energetického příjmu. Pro obě poruchy je příznačný nadměrný strach z tloušťky, nespokojenost s tělem a nadměrná snaha o dosažení štíhlosti a její udržení. Další psychické a zdravotní problémy většinou souvisí s mírou podvýživy a s intenzitou užívaných „metod“ na zhubnutí.

1. Důležitá je včasná intervence u rizikových jedinců (rychlé zhubnutí, zvracení s jakoukoli argumentací,...).
2. Pedagogický pracovník není terapeut. Zprostředkuje zpětnou vazbu dítěti a rodině o některých jídelních zvyklostech dítěte (i když dítě nechodí do školní jídelny). Dále zprostředkuje kontakt s psychologem nebo lékařem.
3. Platí i v případě sebepoškozování dítěte.
4. Kdo řeší a s kým spolupracuje:
 - třídní učitel
 - vedení školy
 - pediatr
 - rodiče
 - výchovná komise (TU, ŘŠ, VP, školní metodik prevence)

Více viz metodický materiál MŠMT.

Netolismus je závislost na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména:

- počítačové hry,
- sociální sítě,
- internetové služby (různé formy chatu),
- virtuální videa,
- mobilní telefony,
- televize aj.

Rizika spojená s netolismem:

Rizika se projevují především v oblasti pohybového aparátu a vizuálního systému (bolesti **šije, ramen, bederní páteře, drobných kloubů, zápěstí**, zánět obalů šlach, zánět vlastní šlachy, zánět nekloubního výčnělku, bolesti očí, dále pak pálení, slzení očí, výskyt tiků, skvrny před očima, zarudlost očních víček a potíže při zaostřování při přenášení pohledu z blízkého na vzdálený cíl či naopak, apod.)

K příznakům netolismu také patří:

- méně vykonané práce,
- pocit prázdnoty, když není člověk u počítače,
- ztráta kontroly nad časem stráveným u počítače,
- brzké vstávání k počítači nebo ponocování u počítače,
- rostoucí nervozita a neklid, když člověk delší dobu nemůže hrát,
- přemýšlení o počítači, když ho člověk zrovna nepoužívá,
- kradení peněz na nákup her,
- stále více a více času potřebného k uspokojení ze hry,
- zkreslování, zatajování informací o své závislosti,
- hraní kvůli úniku od osobních problémů,
- narušené vztahy s rodinou,
- zanedbávání učení,
- opouštění dřívějších zájmů a přátel,
- zhoršující se školní výsledky.

Žáci jsou seznámeni s nástrahami těchto projevů rizikového chování. Při podezření informujeme rodiče.

Odbornou pomoc v oblasti netolismu mohou v daném kraji poskytovat:

- pedagogicko-psychologická poradna
- středisko výchovné péče
- odborná zdravotnická zařízení
- nestátní organizace orientované na danou problematiku

Kromě těchto místně příslušných institucí můžete získat informace a pomoc také prostřednictvím následujících portálů:

<http://www.saferinternet.cz/>

<http://www.e-bezpeci.cz/>

<http://www.nebudobet.cz/>

Více viz metodický materiál MŠMT.

Pod pojmem „sekt“ rozumíme v kontextu primární prevence rizikového chování určitou ohraničenou sociální skupinu, jejíž členové sdílejí ideologický koncept, jehož prostřednictvím se skupina vymezuje vůči svému okolí, a dochází při tom k postupné sociální izolaci, manipulaci a ztrátě soukromí.

Charakteristické rysy sekt:

1. izolovanost, relativní uzavřenost
2. posilování pocitu výlučnosti
3. udržování nonkonformního opozičního postavení
4. touha po zbudování ideálního společenství
5. zdůrazňování etických rozměrů náboženského života
6. autoritativní systém řízení
7. existence jednotného a vysvětlujícího univerzálního klíče
8. eklekticismus

U každého podezření o výskytu daného jevu by měly být vždy informovány tyto osoby:

- ředitel školy
- rodiče/zákonný zástupce
- třídní učitel

Postup:

- Pokud je rodina členem společenství se znaky sekty a není podezření na zanedbávání péče či jiný trestný čin vůči dítěti, není možné ze strany pedagoga ovlivnit zapojení dítěte do tohoto společenství.
- Pedagog si musí stanovit své cíle, kterých může ve své pomoci dosáhnout (zejména předávat informace o rizicích sekt, nerozbit s dítětem vzájemný vztah apod.).
- Je nutné, aby si pedagog zachoval chladnou hlavu a vyhnul se nepřiměřenému tlaku na žáka; čím větší je tlak ze strany pedagoga, tím větší je destrukce vztahu ve směru k dítěti i od něj.
- Nesnažit se „pravdivě argumentovat“, je to zbytečné.
- Zachovat si „životní optimismus“ (vyhledat jiné pedagogy, co mají stejný problém ve třídě, radit se s nimi, sdílet i jejich názory, snažit se být trpělivý a vyčkávat, nezapomenout stále žít také „svůj“ život).

Pokud má pedagog jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení; pokud má takové podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě, že rodiče/zákonní zástupci odmítají spolupracovat se školou a odmítají se účastnit výchovných komisí, je škola opět oprávněna vyzkoušet OSPOD.

Více viz metodický materiál MŠMT.

Rizikové chování v dopravě můžeme obecně charakterizovat jako takové jednání, které vede v rámci dopravního kontextu k dopravním kolizím a následně k úrazům nebo úmrtím.

Základní dělení představují motorizovaní a nemotorizovaní účastníci dopravy:

a) chodec,	}	I. a II. stupeň ZŠ
b) cyklista,		
c) cyklista v městském prostředí,		
d) cestující hromadnou dopravou,		
e) spolujezdec v motorizovaném vozidle,	}	Žák střední školy
f) řidič mopedu nebo motocyklu s objemem do 50 cm ³ .		

Dělení podle typu rizikového chování:

1. rizikové chování způsobené vlivem návykových látek (alkohol a jiné drogy),
2. rizikové chování způsobené neznalostí dopravních předpisů,
3. rizikové chování způsobené osobnostními faktory (agresivní jednání, vyhledávání vzrušujících zážitků, depresivita, přeceňování vlastních schopností).

Prevence proti rizikovému chování v dopravě:

a) nespecifická prevence

Jedná se zejména o volnočasové aktivity, které nenásilnou formou přispívají k formování vhodných dopravních postojů a návyků. Smyslem je obecně podpořit vhodné návyky a postoje.

b) specifická prevence: zařazení dopravní výchovy na I. a II. stupeň, aktivity na dopravním hřišti, besedy s odborníky, lektory autoškoly, Policií ČR, IZS, Den s policií apod.

Komunikace:

V oblasti RCH v kontextu dopravy téměř výlučně komunikujeme s rodiči dítěte a domlouváme případné akce orientované na zvýšení kompetencí dítěte v dopravním systému (ideálně dle informací od rodičů, v jakých dopravních situacích se jejich dítě pohybuje). Výjimečně kontaktujeme policii, a to zejména v případě, kdy jsme svědky aktivit dětí, které mohou vést k dopravním nehodám.

Prevence úrazů

Úrazem se obecně rozumí tělesné poškození, které vzniká nezávisle na vůli poškozeného náhlým a násilným působením zevních sil. Školní úraz je úraz, který se stal žákům při vzdělávání nebo s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb. Jedná se zejména o úrazy žáků na výletech, vycházkách, zájezdech, putováních, exkurzích, při výuce plavání a při koupání, při lyžařském výcviku, sportovních a turistických kurzech, zahraničních výletech, při účasti na soutěžích a přehlídkách. Úrazem žáků není úraz, který se stane žákům na cestě do školy a zpět, nebo na cestě na místo a zpět, jež bylo určeno jako shromaždiště mimo prostory školy při akcích konaných mimo školu.

Škola a školská zařízení při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech přihlíží k základním fyziologickým potřebám dětí a vytváří podmínky pro zdravý vývoj dětí a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů. (viz školní řád, bod III. Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí)

Prevence

Prevenčí dětských úrazů jsou všechny programy, akce a opatření, která mají zamezit vzniku dětského úrazu, snížit následky a negativní jevy, pokud se úraz již stal a zlepšit a zkvalitnit další život a zdraví dítěte, které prodělalo nějaký úraz, zachovávat a vytvářet bezpečné prostředí ve škole i v okolí školy, provádět poučení o rizicích, následcích a bezpečnosti při činnostech, kdy může dojít ke vzniku úrazu, kontrolovat dodržování bezpečnostních opatření, dodržovat dohled nad žáky.

Pro sekundární prevenci školních úrazů je nezbytné znát základy první pomoci a ošetření, zajišťovat při všech školních akcích podmínky pro včasné zajištění první pomoci. Ve výuce je v rámci prevence úrazovosti pravidelně prováděno poučení o bezpečnosti při nejrůznějších aktivitách, činnostech, přesunech apod. Dále sledujeme rizikové a ohrožené skupiny dětí a prováděním preventivních opatření se snažíme zamezit působení nepříznivých jevů. Mezi významné faktory, které mohou mít vliv na vznik školních úrazů, patří věk. Do 7 let věku dítě není schopno plně rozeznávat nebezpečí. U starších dětí mohou mít na vznik úrazu vliv i somatické a psychické změny v pubertě (např. zvýšení fyzické síly, snížená pohybová koordinace, zvýšení vnějšího sebevědomí – snaha zaujmout okolí a s tím spojené přeceňování vlastních sil a riskování).

Hlavní rizika školních činností

Nejvíce úrazů při tělesné výchově a školních sportech (cca 30 % úrazů) a o přestávkách (cca 20 % úrazů). Na poměrně vysoké úrazovosti při tělesné výchově a sportech má vliv menší fyzická zdatnost a pohybová zručnost dětí ve školním věku. Školní úrazy jsou častěji pozorovány u chlapců.

Příčiny školních úrazů

V převážné většině případů se na vzniku školního úrazu podílí nešťastná náhoda, ale úrazy jsou rovněž způsobeny vlastním zaviněním (např. nekázní, neopatrností při provádění školních činností). Rovněž mezi častější příčiny poranění patří i úrazy zaviněné druhou osobou, ať už se jedná o náhodný úraz nebo násilně vzniklý úraz. Mezi časté typy úrazů spadají pády, poranění způsobená školními pomůckami či vybavením.

Nejčastěji poraněným orgánem je v případě školních úrazů hlava – mozek při otřesu mozku a rovněž horní končetiny.

Členění školních úrazů dle jejich četnosti a druhu

Ve vzniklých typech školních úrazů dominují zlomeniny, zejména v oblasti horní končetiny a otřes mozku. Rovněž častá jsou méně závažná poranění, jako jsou např. pohmoždění měkkých tkání a distorze.

Více viz metodický materiál MŠMT.

Primární prevencí se rozumí hlavně vytváření zdravých postojů, které následně ovlivňují chování žáků (případně i změnu postojů), a to ještě dříve, než k sexuálnímu rizikovému chování skutečně dojde. Tento druh prevence je v kompetenci školy a pedagogů, kteří pro tuto činnost vytvářejí dobrý prostor. Ostatní, explicitnější vyjádření sexuálního rizikového chování u žáků již vyžaduje spolupráci s dalšími odborníky.

Podrobné informace viz materiál MŠMT: Rizikové sexuální chování

Více viz metodický materiál MŠMT.

Za extremistické chování lze považovat takové, které je vědomě konáno ve prospěch politických, náboženských a etnických hnutí a ideologií, která směřují proti základům demokratického ústavního státu. U žáků se zpravidla jedná pouze o dílčí postoje a formy podpory, které mají často pouze slabý ideologický základ.

Rasistické chování je takové, které na základě přisouzení psychických a mentálních schopností a dovedností skupinám definovaným podle biologického, rasového či národnostního původu tyto příslušníky těchto skupin hodnotí a případně (ve formě „tvrdého rasismu“) je i poškozují.

Xenofobní chování je takové, které na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány a v krajních případech může vést k jejich poškozování, což vyvolává protireakci.

Antisemitské jednání je takové, které poškozují objekt židovského charakteru kvůli tomu, že tomuto objektu přisuzuje určité negativní vlastnosti či symbolický význam na základě subjektivní percepce židovství.

Primitivní rasistické a xenofobní postoje se mohou vyskytnout i u dětí předškolního a raně školního věku, ať již jako důsledek rodinné výchovy a vlivu okolí nebo pod vlivem bezprostřední situace a reakcí spolužáků.

Nejčastější projevy:

Verbální a fyzické napadání spolužáků, zaměstnanců či návštěvníků školy kvůli jejich politickému či náboženskému přesvědčení anebo rasovému, národnostnímu, etnickému či třídnímu původu.

Prevence:

- Zprostředkování demokratických hodnot a principů lidských práv a tolerance, výuka o extremismu a o negativních spojeních s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů.
- Možnost využití životních příběhů, uměleckých děl – literatury, filmů s následnou besedou.
- Zjistit hloubku extremistického přesvědčení či rasistických, xenofobních anebo antisemitských postojů u jednotlivců a zjistit jejich případné vazby na extremistickou scénu mimo školu.
- Zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole.
- Vyvolat diskusi o problémech souvisejících s uvedenými postoji s cílem odhalit jejich příčinu.
- Zaměřit výuku na tyto problémy.
- Okamžitě a razantně vystoupit proti projevům netolerance mezi žáky vyvolanými uvedenými postoji a názory.
- Pozvat experty k diskusi s žáky.

- Informovat rodiče v případě zjištění uvedených hlouběji zakotvených postojů a nabídnout jim spolupráci.
- Rodiče vyrozumět v případě opakovaných verbálních či vizuálních projevů s možným extremistickým podtextem.
- Policii vyrozumět v případě podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost (např. opakované rasistické verbální výpady se závažnými dopady na psychiku terčů takových výpadů apod.) a na takto motivované vážnější formy násilí.

Více viz metodický materiál MŠMT.

Domácí násilí je netypickou formou rizikového chování pro školní prostředí, navíc je složité ho přesně identifikovat a správně vyhodnotit míru a potřebu podpory z vnějšího prostředí. Rodina, v níž se odehrává domácí násilí, představuje **rizikové prostředí**, které má přímé dopady na všechny členy rodinného systému, zejména pak na děti.

Klíčové charakteristiky domácího násilí:

- Je **opakované**.
- Je **neveřejné**, probíhá v soukromí domácnosti.
- **Eskauluje**. Domácí násilí se stupňuje jak ve svých formách (od urážek a ponižování až k fyzickému násilí), tak i ve své hloubce (od první facky až po velice brutální napadání, jež může vést k ohrožení na životě).
- **Role oběti a agresora jsou jasně rozdělené**, nezeměňují se.
- Zcela zásadní pro identifikaci násilí je zneužívání moci a kontroly, která v oběti vzbuzuje strach.
- Pachatel bývá násilný většinou jen ke své oběti, nikoli navenek, mívá „dvojí tvář“. Okolí se může jevit sympatický. Pouze část pachatelů je agresivní i navenek.
- Pachatel považuje svoje chování za ospravedlnitelné, má pocit nároku na takové chování.
- K domácímu násilí dochází v cyklech: znamená to, že se střídají období vzrůstání napětí a násilí, období relativního klidu a opětovného narůstání tenze a opětovného násilí.

Chování oběti je zaměřeno na zajištění přežití (např. minimalizace nebo snižování násilí, přebírání odpovědnosti za násilí, ochrana násilníka, setrvávání v násilném vztahu).

Povinnosti a omezení školy

Včasná identifikace domácího násilí v rodině žáka a studenta může vést k dřívější a efektivnější podpoře a intervenci pro děti a jejich rodiny. Škola nemůže být tím, kdo primárně zasahuje do řešení situace v rodině.

Není úlohou pedagoga, usuzovat na domácí násilí na základě svých pocitů, vyvozovat je z chování a projevů dítěte. Pedagog je však povinen jednat v okamžiku, kdy se mu například dítě svěří, či pokud zaznamená dlouhodobé nezpochybnitelné známky násilí páchaném na dítěti (podvýživa, modřiny aj.).

Situaci nemůže řešit pedagog sám, ale **vždy s dalšími odborníky**. Vhodné je obrátit se na nejbližší středisko výchovné péče.

Pokud se ukáže, že je dítě obětí domácího násilí, které splňuje skutkovou podstatu trestného činu, je **zaměstnanec školy povinen tuto skutečnost oznámit Policii ČR a OSPOD**. Pokud tak neučiní, porušuje § 368 Trestního zákona.

Neziskové organizace - pro oběti násilí a jejich příbuzné:

Asociace pracovníků intervenčních center (adresář všech center v celé ČR): www.domaci-nasili.cz

DONA linka (nonstop telefonická linka): www.donalinka.cz

Bílý kruh bezpečí: www.bkb.cz

ROSA, (centrum pro ženy, oběti domácího násilí): www.rosa-os.cz (specializovaná poradna, azylový dům, telefonická krizová pomoc 602 246 102)

Adresář rodinných poraden: www.amrp.cz

Adresář občanských poraden: www.obcanskeporadny.cz

Adresář linek důvěry: www.capld.cz

Gaudia (program sociální inkluze pro násilné osoby a osoby mající problém se zvládnutím agrese): www.gaudia.cz

Dům Tří přání - www.dumtriprani.cz

azylový dům, pomoc rodinám v přechodné krizi, pro děti se syndromem CAN

Více viz metodický materiál MŠMT.

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (**CAN** - **C**hild **A**buse and **N**eglect). Jde o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naši společnost nepřijatelná.

Příznaky:

Změny v chování dítěte:

- celková stísněnost a nezájem o dění kolem
- zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými
- úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních dospělých osob nebo v situaci, kdy je dítě s dospělým samo
- vyhýbání se školním a mimoškolním aktivitám
- nápadně lhostejné postoje, výroky typu „mně je to jedno“
- agresivní napadání a šikanování vrstevníků
- zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty
- potíže se soustředěním a zhoršení prospěchu ve škole
- váhání s odchodem domů po vyučování
- neomluvené absence ve škole
- odmítání jídla nebo přejídání
- sebepoškozování
- útěky z domova

Známky na těle dítěte:

- opakovaná zranění včetně zlomenin
- modřiny
- řezné rány
- otoky částí těla, například rtů, tváří, zápěstí
- stopy po svazování
- otisky různých předmětů na těle
- natrhnutí ucha
- otisky dlaně a prstů
- stopy po opaření nebo popálení cigaretou

Některé známky zanedbávání:

- trvalý hlad
- podvýživa
- chudá slovní zásoba
- špatná hygiena
- zkažené zuby a časté záněty dásní
- dítě není očkováno proti nemocím
- nevhodné oblečení vzhledem k počasí
- nedostatek dohledu – dítě je večer doma samo, venku pobývá dlouho do tmy a bez dozoru apod.
- vyčerpanost, přepracovanost
- s dítětem se nikdo neučí, nezajímá se o jeho školní povinnosti
- vyhození z domova

Některé projevy zanedbávaného dítěte:

- má chudé nebo velmi špatné vztahy s rodiči
- touží po citu a pozornosti jakéhokoliv dospělého (nedělá rozdíly mezi blízkými a cizími lidmi, vrhá se k cizím dospělým, odešlo by s nimi)
- je neobvykle unavené až apatické, někdy naopak nezvládnutelné
- všechno jí hltavě a hladově
- chodí za školu nebo do ní chodí pozdě
- má potíže s učením
- zdráhá se odcházet domů
- houpá se, cucá věci nebo prsty, kýve hlavou
- žebra o jídlo, peníze nebo jiné věci

U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy.

Kdo řeší:

školní metodik prevence s výchovným poradcem, třídním učitelem, se školským poradenským zařízením, pediatrem, orgánem sociálně právní ochrany dítěte.

Kdy vyrozumět Policii ČR/OSPOD

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD).

Doporučené odkazy:

- ❑ Dětské krizové centrum, tel: 241 484 149
- ❑ Internetová poradna: problem@дитеkrize.cz
- ❑ Linka bezpečí, tel: 800 155 555
- ❑ Linka důvěry RIAPS: 222 580 697, linka@mcssp.cz

www.capld.cz/linky.php (adresář linek důvěry v celé ČR)

Více viz metodický materiál MŠMT.

Homofobie zahrnuje postoje a chování vyjadřující nepřátelství vůči lidem s menšinovou sexuální orientací či pohlavní identitou, respektive vůči lidem, kteří vybočují z běžných genderových norem. V užším slova smyslu se jedná pouze o postoje a jednání negativně namířené vůči homosexuálním lidem. Toto rizikové chování souvisí s dvěma dalšími problémovými oblastmi, kterými jsou šikana a extremismus. Homofobní postoje často vedou k šikaně namířené vůči lidem, u nichž je známa nebo se předpokládá menšinová sexuální orientace.

Homofobní projevy se vyskytují méně u žen a osob s vyšším vzděláním. V zásadě platí, že více tolerantní k sexuálním menšinám jsou právě mladší věkové kategorie, nicméně období dospívání je v tomto směru odlišné, neboť právě pochybnosti a úzkosti týkající se vlastní sexuality mohou stimulovat homofobní projevy. Platí tedy, že se homofobní projevy objevují méně často u lidí se stabilní psychosexuální identitou.

U mladých lidí ohrožených homofobní šikanou či obtěžováním je významným projektivním faktorem jistota o vlastní identitě a dostatečné sebevědomí. Velmi důležitým faktorem je také postoj rodiny. Pokud rodiče a příbuzní zastávají tolerantní či neutrální postoje k sexuálním menšinám, tak to vede k menším vnitřním konfliktům a větší sebejistotě. Rovněž sociální opora v rámci vlastní komunity má pro mladé gaye, lesbické ženy a transsexuální lidi velmi značný pozitivní význam.

Vzhledem k věku žáků ZŠ se homofobie ve školním prostředí nejčastěji vyskytuje u dospívajících a středoškoláků.

Postup:

Specializované služby zabývající se touto problematikou zatím v České republice existují jen ve velmi malém rozsahu. Některé preventivní programy zajišťují nevládní neziskové organizace, jako jsou například Poradna pro občanství/občanská a lidská práva, GaTe, STUD či Člověk v tísni. V případech rozvinutější šikany je vhodné kontaktovat především pracovníky Pedagogicko-psychologických poraden, kteří obvykle mají zkušenosti s řešením šikany obecně, i když někdy postrádají povědomí o specifických šikanách homofobní. Je-li podezření na spáchání trestného činu, potom je třeba kontaktovat Policii ČR v souladu s pokynem MŠMT.

Více viz metodický materiál MŠMT.

Metodické východisko pro účinnou pomoc:

překonání šoku pedagoga

záchrana oběti

organizační opatření (celý kolektiv)

rozhovor s informátory a oběťmi

nalezení vhodných svědků

rozhovor s agresory, příp. konfrontace mezi nimi

zastihnout agresory nepřipravené

provedení individuálních rozhovorů se všemi přítomnými žáky – zabránit domlouvání

okamžitý zásah ve spolupráci s kolegy

1. První kroky pomoci

- zvládnutí vlastního šoku (emoce a jednání)
- zastavit skupinové násilí
- poskytnout oběti nejnutnější pomoc a oporu
- přivolat pomoc

2. Organizace vyšetřování:

1. zalarmovat další pedagogy a dohodnout se na spolupráci při vyšetřování (nenechat žáky bez dozoru)
2. zabránit domluvě na lživé výpovědi
3. zajistit pomoc a podporu oběti - vyhledat lékařskou pomoc, informovat rodiče
4. ohlásit celou věc policii

3. Vyšetřování

1. co se stalo, co tomu předcházelo
2. co kdo dělal a jak
3. co dělali ostatní
4. co jsi dělal/a ty
5. komu se co stalo

Zásady:

1. nekonfrontovat oběť s agresorem
2. zabránit domluvě agresorů
3. zabránit křivé výpovědi
4. využít momentu překvapení – rychlost, důslednost, jednotnost
5. nechat rozhovory s agresory nakonec
6. dokončit vyšetřování tentýž den